

2019

ECONOMICS

Full Marks : 100

Pass Marks : 30

Time : Three hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

PART-A (ক - অংশ)

Q. No. 1 (a-f) carries 1 mark each	1×6 = 6
Q. Nos. 2-7 carry 2 marks each	2×6 = 12
Q. Nos. 8-12 carry 4 marks each	4×5 = 20
Q. Nos. 13 & 14 carry 6 marks each	6×2 = 12
	<hr/>
	Total = 50

PART-B (খ - অংশ)

Q. No. 15 (a-f) carries 1 mark each	1×6 = 6
Q. Nos. 16-21 carry 2 marks each	2×6 = 12
Q. Nos. 22-26 carry 4 marks each	4×5 = 20
Q. Nos. 27 & 28 carry 6 marks each	6×2 = 12
	<hr/>
	Total = 50

Total (Part A & B): 50 + 50 = 100

PART-A / ক-অংশ

1. Answer the following as directed : 1×6=6
তলত দিয়াবোৰৰ নিৰ্দেশানুযায়ী উত্তৰ দিয়া :
- (a) Give the meaning of statistics in plural sense. 1
বহল ভিত্তিত পৰিসংখ্যাৰ সংজ্ঞা আগবঢ়োৱা।
- (b) What do you mean by Secondary data? 1
গৌণ তথ্য বুলিলে কি বুজা?
- (c) _____ method involves each and every items of the universe. 1
(Fill in the blank)
_____ পদ্ধতিয়ে সমষ্টি এটাৰ প্ৰতিটো মৌল বিবেচনা কৰে। (খালী ঠাই পূৰণ কৰা)
- (d) The diagram which represents the data in a circle is — 1
(i) Bar diagram
(ii) Pie-diagram
(iii) Multiple diagram
(iv) Subdivided bar diagram.
এটা বৃত্তৰ ভিতৰত তথ্য উপস্থাপনৰ পদ্ধতিটো হৈছে —
(i) দণ্ড চিত্ৰ
(ii) পাই চিত্ৰ
(iii) যৌগিক চিত্ৰ
(iv) খণ্ডিত দণ্ড চিত্ৰ।
- (e) Name *three* most commonly used statistical averages. 1
সঘনে ব্যৱহৃত তিনিবিধ পাৰিসংখ্যিক গড়মান কি কি?
(f) There are _____ quartiles in a series. 1
(Fill in the blank)
এটা শ্ৰেণীত _____ টা চতুৰ্থক থাকে। (শূন্যস্থান পূৰ্ণ কৰা)
2. Mention *four* limitations of statistics. 2
পৰিসংখ্যা বিজ্ঞানৰ যিকোনো চাৰিটা সীমাবদ্ধতা উল্লেখ কৰা।
3. Name *any four* methods of collecting primary data. 2
প্ৰাথমিক তথ্য সংগ্ৰহৰ যিকোনো চাৰিটা পদ্ধতিৰ নাম লিখা।
4. What is the difference between random sampling and non-random sampling? 2
যাদৃচ্ছিক প্ৰতিচয়ন আৰু অ-যাদৃচ্ছিক প্ৰতিচয়নৰ মাজৰ পাৰ্থক্য বিচাৰ কৰা।

5. What is the difference between frequency polygon and frequency curve? 2
 বাৰংবাৰতা বহুভুজ আৰু বাৰংবাৰতা লেখৰ মাজৰ পাৰ্থক্য কি?
6. Define weighted arithmetic mean. 2
 ভাৰিত সমান্তৰ মাধ্যৰ সংজ্ঞা আগবঢ়োৱা।
7. Name the two measures of dispersion. 2
 বিচ্ছুৰণ গণনাৰ দুটা পদ্ধতিৰ নাম লিখা।
8. Mention specific characteristics of arithmetic mean. 4
 সমান্তৰ মাধ্যৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য সমূহ উল্লেখ কৰা।
9. Draw an ogive from the following table : 4
 তলৰ তালিকাৰ পৰা এটা অগিভ অংকন কৰা :

Income আয়	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
No. of persons ব্যক্তিৰ সংখ্যা	5	15	25	3	2

OR / বা

Represent the following information in Pie-diagram :

তলৰ তথ্যখিনি পাই চিত্ৰৰ সহায়ত প্ৰকাশ কৰা :

Items of expenditure খৰছৰ শিতান	Labour শ্ৰমিক	Bricks ইটা	Marble মাৰ্বল	Cement চিমেন্ট
Company কম্পেনী	10,000	3,000	5,000	2,000

10. "Sampling is the best method of collecting primary data" — Justify this statement. 4
 "প্ৰতিচয়ন হৈছে প্ৰাথমিক তথ্য সংগ্ৰহৰ উৎকৃষ্ট পদ্ধতি" — উক্তিটোৰ সত্যাসত্য বিচাৰ কৰা।
11. Calculate arithmetic mean from the following data : 4
 তলৰ তথ্যৰ পৰা সমান্তৰ মাধ্য নিৰূপণ কৰা :

Class Interval শ্ৰেণী অন্তৰাল	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45	45-50	50-60
Frequency বাৰংবাৰতা	10	12	8	20	11	4	5

12. Find out Karl Pearson's co-efficient of correlation from the following data :

4

তলৰ তথ্যখিনিৰ পৰা কাৰ্ল পিয়েৰচনৰ সহসম্বন্ধ গুণাংক নিৰ্ণয় কৰা :

X	50	54	56	58	59	60	61	62	65	75
Y	20	22	24	30	32	36	38	40	44	54

OR / বা

Explain the significance of an index number.

4

সূচক সংখ্যাৰ তাৎপৰ্য সমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

13. Define Standard deviation, Range, Quartile deviation, Lorenz curve, Mean deviation and Inter-quartile range.

1×6=6

মানক বিচলন, প্ৰসাৰ, চতুৰ্থক বিচলন, লৰেঞ্জ ৰেখা, গড় বিচলন আৰু আন্তঃ চতুৰ্থক প্ৰসাৰৰ সংজ্ঞা দিয়া।

OR / বা

Calculate Mean deviation and its coefficient using arithmetic mean.

3+3=6

তলৰ তথ্যখিনিৰ পৰা সমান্তৰ মাধ্যম সহায়ত গড় বিচলন আৰু গড় বিচলন গুণাংক নিৰ্ণয় কৰা :

Marks নম্বৰ	20	30	40	50	60	70
No. of Students ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা	8	12	20	10	6	4

14. Construct an Index number for 1999 taking as the base using simple average of price relatives method.

6

আপেক্ষিকৰ সৰল গড় প্ৰণালী ব্যৱহাৰ কৰি তলৰ তথ্যখিনিৰ পৰা ১৯৯৯ বৰ্ষক ভিত্তি হিচাপ লৈ সূচক সংখ্যা নিৰ্ণয় কৰা :

Commodities সামগ্ৰী	A	B	C	D	E	F
Price in 1985 (₹) 1985ৰ দাম (₹)	8	15	12	10	10	12.5
Price in 1999 (₹) 1999ৰ দাম (₹)	10	21	36	14	12	17

OR / বা

Mention *one* merit and *one* demerit of median. Calculate median from the following data : 1+1+4=6

মধ্যমাৰ একোটিকৈ গুণ আৰু দোষ উল্লেখ কৰা। তলৰ তথ্যৰাশিৰ পৰা মধ্যমা গণনা কৰা :

X	10-20	20-40	40-70	70-110	110-180
Y	4	10	26	8	2

PART-B / খ-অংশ

(INDIAN ECONOMIC DEVELOPMENT)

(ভাৰতীয় অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন)

15. Answer the following :

1×6=6

তলত দিয়াবোৰৰ উত্তৰ দিয়া :

- (a) Railways were introduced in _____ in India. 1
ভাৰতত _____ চনৰ পৰা ৰেলসেৱা প্ৰৱৰ্ত্তন কৰা হয়।
- (b) What do you mean by Modernization? 1
আধুনিকীকৰণ বুলিলে কি বুজা?
- (c) Define Privatization. 1
ব্যক্তিগতকৰণৰ সংজ্ঞা দিয়া।
- (d) What is the full form of NABARD? 1
NABARD ৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপ কি?
- (e) What is Human Capital? 1
মানৱ মূলধন মানে কি?
- (f) Mention *any two* causes of inflation. 1
মুদ্রাস্ফীতিৰ যিকোনো দুটা কাৰণ উল্লেখ কৰা।

16. Name *two* notable economists who estimated India's per-capita income during the Colonial period. 2

ঔপনিৱেশিক শাসন কালত ভাৰতবৰ্ষৰ জনমূৰি আয় গণনা কৰা দুজন প্ৰণিধানযোগ্য অৰ্থনীতিবিদৰ নাম লিখা।

17. Mention *two* important problems of Indian Agriculture. 2
ভাৰতবৰ্ষৰ কৃষি ব্যৱস্থাৰ দুটা গুৰুত্বপূৰ্ণ সমস্যা কি কি?
18. Point out *two* failures of economic reforms in India. 2
ভাৰতবৰ্ষৰ অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ দুটা বিফলতা উল্লেখ কৰা।
19. Define absolute poverty and relative poverty. 2
পৰম দৰিদ্ৰতা আৰু আপেক্ষিক দৰিদ্ৰতাৰ সংজ্ঞা দিয়া।
20. Mention the importance of human capital formation in India. 2
ভাৰতত মানৱ মূলধন গঠনৰ গুৰুত্ব কি?
21. What do you mean by agricultural marketing? 2
কৃষি বিপণন বুলিলে কি বুজা?
22. Mention *four* unemployment alleviation programme taken by Indian Government. 4
ভাৰত চৰকাৰে গ্ৰহণ কৰা চাৰিখন নিবনুৱা দূৰীকৰণ আঁচনিৰ নাম উল্লেখ কৰা।

OR / বা

What is Rural Credit? Why do farmers need rural credit?
গ্ৰাম্য ঋণ মানে কি? কৃষকক এই ঋণ কিয় প্ৰয়োজন?

23. Briefly mention the basic causes of poverty in India. 4
ভাৰতত দৰিদ্ৰতা উদ্ভৱ হোৱাৰ মুখ্য কাৰণবোৰ কি কি?

OR / বা

Briefly mention the causes of inflation.
মুদ্রাস্ফীতিৰ মূল কাৰণসমূহ উল্লেখ কৰা।

24. What is Environment? What causes a stress on environment? 4
পাৰিপাৰ্শ্বিকতা মানে কি? পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ ওপৰত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলোৱা কাৰণ সমূহ কি?

OR / বা

Explain the types of infrastructure.
আন্তঃগাঁথনিৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰবোৰৰ বিষয়ে লিখা।

25. Make a comparison between India and Pakistan as regards national income, size of population, birth rate, literacy rate and sex ratio. 4
জাতীয় আয়, জনসংখ্যাৰ আকাৰ, জন্মৰ হাৰ, সাক্ষৰতাৰ হাৰ আৰু লিংগ অনুপাতৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ভাৰতবৰ্ষ আৰু পাকিস্তানৰ মাজত তুলনা কৰা।
26. Explain the positive impacts of economic reforms. 4
আৰ্থিক সংস্কাৰৰ ধনাত্মক প্ৰভাৱ সমূহৰ বিষয়ে বহলাই লিখা।
27. What do you mean by environmental degradation? Suggest some measures to solve the problems of environmental degradation. 1+5=6
পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱনতি বুলিলে কি বুজা? এই অৱনতি ৰোধৰ বাবে কেইটামান পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱা।

OR / বা

Explain briefly the following :

3+3=6

(a) Demand-pull inflation

(b) Cost-push inflation.

তলৰ ধাৰণা দুটা বহলাই লিখা :

(a) চাহিদাজনিত মূদ্রাস্ফীতি

(b) ব্যয়জনিত মূদ্রাস্ফীতি।

28. What do you mean by organic farming? Make a comparison between traditional farming and organic farming. 2+4=6
জৈৱিক কৃষি বুলিলে কি বুজা? জৈৱিক কৃষি আৰু পৰম্পৰাগত কৃষিৰ মাজত এক তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়োৱা।

— x —